

Informateur, Kim Putters
Bureau Woordvoering Kabinetsformatie

p/a Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Den Haag, 27 februari 2024

Betreft: Aanbevelingen voor regeerakkoord over mensenrechten in het buitenlandbeleid

Geachte heer Putters,

In uw bericht aan fractievoorzitters van 23 februari j.l. stelt u dat de internationale positie van Nederland de komende periode een belangrijke rol speelt. Wij, de leden van het Breed Mensenrechten Overleg, willen dat graag onderschrijven. Mensenrechten zijn de basis voor rechtvaardige en duurzame samenlevingen, en een belangrijke prioriteit van het Nederlandse buitenlandbeleid.¹ Nederland heeft daarnaast in artikel 90 van de Grondwet vastgelegd dat de regering de internationale rechtsorde bevordert. Ook geldt in Nederland dat internationaal recht gaat boven nationaal recht. Wij roepen de onderhandelende partijen op deze grondwettelijke taken en afspraken bij het vormen van een mogelijke nieuwe coalitie te respecteren. We vragen u de Nederlandse grondwet en de grondbeginselen waarop die gebaseerd is leidend te laten zijn bij alle politieke en beleidsmatige keuzes.

We doen deze oproep in een context waarin mensenrechten wereldwijd onder grote druk staan, en de ruimte voor maatschappelijke organisaties om voor mensenrechten op te komen steeds kleiner wordt.² De organisaties in het BMO hebben de afgelopen jaren moeten constateren hoe steeds meer overheden en lokale autoriteiten wetten en praktijken invoeren die het cruciale werk van mensenrechten-verdedigers en maatschappelijke organisaties strafbaar maken en/of bemoeilijken. Activisten, journalisten, advocaten, wetenschappers en anderen die opkomen voor mensenrechten worden belasterd, vervolgd op onterechte gronden, bedreigd en vermoord. Maatschappelijke organisaties worden gesloten, kunnen geen fondsen uit het buitenland ontvangen, of krijgen te maken met onnodige bureaucratische belemmeringen. Op veel plekken in de wereld worden de rechten op vrijheid van meningsuiting, vereniging, vergadering en op privacy steeds verder ingeperkt.³ Deze ondermijning van grondrechten is een glijdende schaal, en dreigt ook in Europa steeds meer praktijk te worden. Zelfs in Nederland kalft het demonstratierecht af, zo concludeerde ook het College voor de Rechten van de Mens.⁴

We roepen de onderhandelende partijen op om verdere erosie van burgerrechten en van de rechtsstaat te voorkomen. De leden van het BMO gaan graag met u in gesprek om concrete ideeën daarover met u te delen. We dringen er daarnaast ook met klem op aan om te garanderen dat grondrechten, zoals het demonstratierecht, in Nederland gewaarborgd blijven. Nederland draagt internationaal een bijzondere verantwoordelijkheid als voorvechter van mensenrechten en de naleving van internationale verdragen en afspraken. Dat doen we ook uit welbegrepen eigenbelang, want zonder internationale vrede, veiligheid en welvaart is vrede, veiligheid en welvaart in Nederland niet mogelijk. Voor de internationale geloofwaardigheid van Nederland, met Den Haag als stad van vrede en internationale rechtsorde, is het

¹ De leden van het BMO zijn: ActionAid, Aidsfonds, Amnesty International Nederland, Arisa, COC, Cordaid, Defence for Children-ECPAT, Free Press Unlimited, Hivos, Impunity Watch, International Campaign for Tibet-Europe, IUCN-NL, Justice & Peace, Lawyers for Lawyers, Mondiaal FNV, Netherlands Institute for Multiparty Democracy, Netherlands Helsinki Committee, Nederlands Juristen Comité voor Mensenrechten, PAX, Peace Brigades International Nederland, Oxfam Novib, RNW Media

² Zie de 2023 Monitor van Civicus, People Power Under Attack, https://monitor.civicus.org/globalfindings_2023/

³ Civicus concludeert dat de vrijheid van meningsuiting wereldwijd afneemt, https://monitor.civicus.org/globalfindings_2023/. European Center for Not-for-Profit Law stelt dat vrijheid van vereniging en vergadering onder druk staat <https://ecnl.org/focus-areas/protests-and-assemblies>

⁴ Nieuwsbericht "Demonstratierecht onder druk, blijkt uit aanhouding klimaativisten", <https://www.mensenrechten.nl/actueel/nieuws/2023/01/31/demonstratierecht-onder-druk-blijkt-uit-aanhouding-klimaativisten>

van belang dat de regering deze internationale verantwoordelijkheid te allen tijde blijft nemen en dat grondrechten en vrijheden in eigen land gewaarborgd blijven.

Wij gaan ervanuit dat u mensenrechten en de internationale rechtsorde als uitgangspunt van het Nederlands buitenlandbeleid blijft nemen, zoals in onze grondwet vastgelegd. Het proactief beschermen van maatschappelijke ruimte, bijvoorbeeld de vrijheden van burgers om zich uit te spreken, te organiseren en zonder risico vreedzaam te demonstreren, is daar een essentiële component van.

Dat betekent concreet:

- Dat Nederland mensenrechtenverdedigers en hun organisaties meer diplomatieke, politieke en financiële steun verleent zodat zij hun belangrijke werk kunnen blijven doen;
- Dat Nederland zich consequent inzet om wetgeving te bestrijden die de rechten en vrijheden van mensenrechtenverdedigers en onafhankelijke maatschappelijke organisaties onrechtmatig inperkt, ook in Nederland. De regering spreekt zich hiertegen publiekelijk en achter de schermen uit, waar mogelijk in internationale allianties;
- Dat verdediging van mensenrechten en maatschappelijke ruimte consequent verankerd worden in alle beleidsterreinen (landbouw, handel, grondstoffen, energie, klimaat, etc.).⁵ Het kabinet voert op nationaal en EU-niveau verplichtende wetgeving in voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen en zorgt dat de rol van mensenrechtenverdedigers en andere stakeholders daarin gewaarborgd is zodat zij zich veilig kunnen uitspreken tegen mensenrechtenschendingen in productieketens;
- Dat een nieuw kabinet concrete stappen zet om de mensenrechtencapaciteit en –kennis in Den Haag en op Nederlandse ambassades, consulaten en vertegenwoordigingen te versterken;
- Dat strikt wordt toegezien op de naleving van internationale afspraken en verdragen over mensenrechten, zowel in Nederland als in het buitenland, en dat nieuwe verdragen duidelijke afspraken bevatten over mensenrechten;
- Dat Nederland een voortrekkersrol blijft spelen in het versterken en verdedigen van de rechtsstaat buiten en binnen de Europese Unie. Het kabinet blijft zich inzetten om de erosie van de rechtsstaat in (kandidaat-)lidstaten tegen te gaan. Bijvoorbeeld via de inzet van het EU-rechtsstaatsinstrumentarium en door het blokkeren van de toegang tot EU-fondsen zolang lidstaten de rechtsstaat niet respecteren;
- Dat ook in eigen land ruimte voor het maatschappelijk middenveld beschermd en de democratie versterkt wordt. Bijvoorbeeld door toegang tot het recht, voor zowel individu als collectief, niet oneigenlijk in te perken maar juist te blijven garanderen.

We moedigen de komende regering aan gebruik te maken van de kennis en ervaring van mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke organisaties, het belang te zien van een goed functionerend maatschappelijk middenveld voor vreedzame en duurzame ontwikkeling, en roepen u op om te garanderen dat mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke organisaties en bewegingen veilig hun werk kunnen blijven doen.

Wij zijn graag bereid tot een nadere toelichting en wensen u veel succes bij de onderhandelingen.

Hoogachtend, namens alle leden,

Benthe Priester, voorzitter Breed Mensenrechten Overleg

Contact via email: office@bmoweb.nl

⁵ Motie van het lid Boswijk, voorgesteld tijdens het notaoverleg van 25 september 2023, waarin hij de regering verzoekt een structureel, interdepartementaal afstemmingsoverleg op het gebied van mensenrechten op te zetten.